

Arkiv Nyt

Nyt fra Vinderup Egnshistoriske Arkiv

Nr. 23

Forår

2006

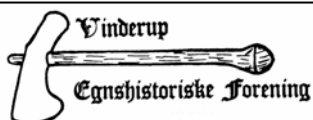
Generalforsamlingen 2006
Glimt fra Hofmansens arkiv

Side 3
Side 5

Skovhus Teglværk, fotograferet omkring 1910. Her arbejdede bl.a. Anders Hansen, som Niels Hedegaard fortæller om på side 5.

Udskiftningen i landbruget	Side 8
Bette Jens - et medmenneske	Side 10
Fra lyspindenes og tællepraasenes tid	Side 11
Jens Bojesens erindringer og dagbøger fra besættelsen	Side 15
Det skete i 1906	Side 18
Møder, arrangementer og ture	Side 20

Vinjes Torv 1, 7830 Vinderup. Tlf: 97 44 29 98
Hjemmeside: www.lokalarkiver.dk/vinderup
Email: mail@arkivet-vinderup.dk

Bestyrelsen

Formand

Kurt Guldbæk, Hasselholtvej 4, Vinderup
Tlf. 51 28 85 54
og 97 44 36 01

Næstformand

Ninna Weis, Birkevej 1, 7830 Vinderup
Tlf. 97 44 15 14

Kasserer

Gustav Lind, Nørregade 37, 7830 Vinderup
Tlf. 97 44 10 75

Sekretær

Daniel Kristensen, Nautrupvej 18, Sevel
Tlf. 97 44 80 57

Karen Nielsen, Hasselholtvej 4, Vinderup
Tlf. 97 44 36 01

Børge Poulsen, Hjerlhedevej 13, Sevel
Tlf. 97 54 18 00

Harry Klith, Østparken 1, Ejsing
Tlf. 97 44 62 48

Faste udvalg

Arkivudvalg

Fmd. Kurt Guldbæk, Hasselholtvej 4, Vinderup
Tlf. 51 28 85 54

Daniel Kristensen, Nautrupvej 18, Sevel
Tlf. 97 44 80 57

Børge Poulsen, Hjerlhedevej 13, Sevel
Tlf. 97 54 18 00

Harry Klith, Østparken 1, Ejsing
Tlf. 97 44 62 48

Karen Nielsen, Hasselholtvej 4, Vinderup
Tlf. 97 44 36 01

Mødeudvalg

Fmd. Gustav Lind, Nørregade 37, 7830 Vinderup
Tlf. 97 44 10 75

Børge Poulsen, Hjerlhedevej 13, Sevel
Tlf. 97 54 18 00

Harry Klith, Østparken 1, Ejsing
Tlf. 97 44 62 48

Ninna Weis, Birkevej 1, 7830 Vinderup
Tlf. 97 44 15 14

Daglig leder

Bodil Møller, Pilevang 1, Sevel
Tlf. 97 44 84 41

Arkiv Nyt

Udgives af Vinderup Egnshistoriske Forening, Vinjes Torv 1, Tlf. 97 44 29 98

Redaktør: Kurt Guldbæk, Hasselholtvej 4 Tlf. 51 28 85 54

Alle bidrag til bladet sendes til ovennævnte eller Arkivet.

Tryk: Ellgaard Tryk, Langgade 35, Hogager Tlf. 97 46 82 23

Oplag: 300 stk.

Til medlemmerne

Så er vi kommet gennem den mørkeste del af vinteren ,og det går atter mod lysere tider.

Sammen med det tidlige forår kommer også generalforsamlingernes tid, og vor forening er ingen undtagelse.

Der indkaldes til

Generalforsamling onsdag d 15. marts 2006 kl. 19.30 på Arkivet

Dagsorden:

1. Valg af ordstyrer
2. Formandens beretning
3. Arkivleder Bodil Møllers beretning
4. Fremlæggelse af regnskab v. Gustav Lind
5. Fastsættelse af kontingent for 2007
6. Indkomne forslag
7. Valg til bestyrelse, suppleanter og revisorer

På valg er:

Til bestyrelsen: Ninna Weis, Gustav Lind, Daniel Christensen og Kurt Guldbæk

Suppleanter: Niels Peter Pedersen og Søren Møller

Revisor: Johannes Mikkelsen, Sevel.

8. Eventuelt

Forslag til generalforsamlingen, der skal være skriftlige, skal være formanden i hænde senest 8 dage før generalforsamlingen, altså onsdag d. 8. marts.

Af kommende aktiviteter på Arkivet kan nævnes vor udstilling, der i år vil komme til at beskæftige sig med tørvegravningen. For knap 100 år siden var det en meget vigtig industri her på egnen, på Hvidemose station var der f.eks. anlagt ekstra vigespor for at give plads til godsvognene, der fyldtes med tørv.

Arbejdet med den nye udstilling er gået i gang, men det betyder ikke, at der ikke er plads til flere, der har lyst til at deltage onsdag formiddag. Har du tid og lyst til at deltage, skal du aftale det med Bodil.

For ganske nylig har Arkivet købt folketællingerne fra 1901, så skulle der være nogen, der har lyst til indskrive en eller flere af dem på EDB, hører vi gerne fra jer. Ligeledes vil det være velkomment med lidt flere til at læse korrektur på dem, der endnu ikke er korrekturlæst.

Kurt Guldbæk

Glimt fra P. K. Hofmansens Arkiv

P. K. Hofmansen samlede hele sit liv på oplysninger af historisk art, som han omhyggeligt noterede på små sedler. Noget af materialet var beregnet til den bog om Sevel Sogn, som han agtede at udgive, andet var ting, der kunne anvendes i anden forbindelse af hans forfatterskab.

Igennem længere tid har Leif Svendsen, Skive, været i gang med at registrere de mange små sedler (ca. 60.000 stk.). Undervejs er han stødt på flere små betretninger, hvoraf vi her bringer et lille uddrag.

Aug. F. Schmidt fortæller om hyrde drenge & hyrde liv:

Den fra Jeppe Aakjærs digtning så uforglemmelige Gammel Johannes kunne, som J. Aakjær meddeler det (Skive Folkeblad 10. & 11. februar 1926), sidde en stiv vinteraften og fortælle om sit fårehyrde liv i Krejlgaard, der ligger med udslag mod Hjælm Hede til alle kanter. Ingen Cowboy fra Amerikas prærier kunne fortælle mere spændende og fantasifuldt end denne olding om sit ensomme friluftsliv sammen med får og beder på denne endeløse lynggroede steppe. Desværre har jeg ikke (J. Aa.) fået hans hyrdehistorier nedtegnede; de ligger bare i sindet som en tone. Selv har jeg drevet i årevis med fåreflokken, men aldrig på den vilde hede, kun på min faders høje sandmarker, hvor fåret fristedes svarligen af den eviggrønne, duftende forårsrug. Jeg var barnefyrste over et meget uindskrænket monarki.; Johannes' rige omfattede det grænseløse. Hyrdens liv var i hans tid uden sentimentalitet: "Fræ mødt i massi (marts) ud på den vild hied med æ får; fra april vidst a knap, hvor mi træsko war". Når frosten drev alle andre ind til kakkelovnen, måtte purken ha' medegrajet på den spinkle skulder og ud på den frosne Skallesø at bjærge føden. Her sad han sammen med sin husbond i den vilde vinter med en lyngknippe under sig og med halm viklet om benene for ikke at stivfryse. Gennem et hul i isen medede de aborrer i læssevis. Husbonden så til, at han havde viddet ved sit arbejde. Et rent eskimoliv bag de snedækkede hedeåser. Når Johannes havde mættet sin virkelighedstrang med fortællinger om hyrdens daglige trællegering, så steg hans fantasi til vejrs som en urkok; så kunne man få de forunderligste historier at gyse ved.

Gammel Johannes i Aakjær var født i Raa og døde højt oppe i firserne i 1904.

Niels Hedegaard fortæller: "Det lille hjem bag skeldiget"

Det var i halvfemserne, at det første statshusmandsbrug blev oprettet i Sevel. Det var kun på 4 td. land og blev tildelt Karen og Anders Hansen. De var begge fra småkårshjem. Måske var de af samme grund lykkelige ved det lille hjem, de fik. I dette hjem så ikke færre end 13 børn for første gang dagens lys. Dog- livets modgang gik heller ikke hjemmet forbi. Den ældste af børnene omkom ved en drukne-

ulykke, og en datter døde i konfirmationsalderen, men Karen og Anders var for-
trolig med, ”at de havde jo kun fået dem til låns”.

Det var alle sammen prægtige børn, der blev spredt ud fra det lille hjem.

Udkommet fra den fattige lod kunne jo ikke mætte de mange munde. Anders
måtte gå på dagleje omkring på gårdene, hvor han tærskede med plejl. Det var
længe før 8-timers dagen blev opfundet! Der skulle helst begyndes ved lygteskær.
Daglønnen var 50 øre plus kosten, og Anders kom altid hjem med sin beskedne
dagløn ubeskåret.

Vores roerækker gik omtrent til Anders’ hus, og i roelugningstiden kunne
det let falde Karen ind at komme ud og vinke med kaffekanden. Vi var ikke længe
om at slippe lugejernet, og snart sad vi bænkedede omkring Karens duftende kaffe-
bord, og så gik snakken. Karen havde altid et stort smil og en smittende latter. Var
stuen end lille, var hjerterummet desto større.

I 1906 blev ”Skovhus Teglværk” anlagt, og her fik Ander ansættelse i man-
ge år. Det var hårdt arbejde, men så var daglønnen vel også lidt større, og den
meget bekendte gård- & teglværksejer, J.P. Møller, rakte ofte Anders og flere end
ham en hjælpende hånd.

Så bankede døden atter på i det lille hjem bag diget. Anders blev syg og
døde kun 54 år gammel, og Karen stod ene tilbage med flere ukonfirmerede børn.
Men Karen gav ikke op, og trods små kår sled hun sig igennem. Hun var stor i det
skjulte, større end mange, der pyntes med stjerne og bånd.

Da den sidste af børnene var konfirmeret, solgte Karen ejendommen og købte
hus i Djeld, hvor hun i nogle år ernærede sig ved at sy hjemmesko.

Da kræfterne blev små, tog hun ophold på Sevel Alderdomshjem, hvor hun i
sin sidste tid fik en kærlig og god pleje.

Under mit sidste besøg hos Karen var det let at se, at hendes livstråd snart
ville bryde. Smilet var der ikke som før, hun var træt men dog tilfreds. Hun fandt
sin bibel frem, hvor hun på indbindingssiden havde nedskrevet fødsels- og dåbs-
dage på alle sine børn. Og så ville hun så gerne, om jeg ville synge nogle af hen-
des kære salmer. Det var sidste gang, jeg så den engang så smilende Karen. Og
inden længe stod hendes ”båd” ind i den himmelske ”havn”.

Et fattigt og dog et rigt liv havde mødt sin afslutning.

Niels Hedegaard.

Elleblomhuset

I mandags (1891) er der i Store Mose ved Sevel fundet liget af et menneske.
Boelsmand Niels Hansen fandt det under tørvegravning liggende med en læder-
rem om halsen og indsvøbt i en hestehud. Benene manglede, ligesom også pande-
benet, medens håret endnu fandtes på ligets bagehoved. Om man her står overfor en
forbrydelse, eller det er en selvmorder, man i sin tid har begravet på denne lige-
fremme måde, er ikke godt at vide.

Senere meddeles, at liget er taget i øjesyn af Herredsfogeden og Distriktlæ-
gen, der fandt det fuldstændigt mumificeret, så der er ingen tvivl om, at det hidrø-

rer fra længst forsvundne dage. Det var som nævnt indsyet i en dyrehud. Til syningen, som var udført meget smukt, var anvendt tynde sener. Ret mærkeligt er det, at boelsmand Niels Hansen, da han for 21 år siden havde gravet tørv på samme sted, om vinteren fandt en bronzering i sin kakkellovn. Denne ring havde altså siddet i en tørv. Den blev i sin tid indsendt til oldnordisk Museum. For 41 år siden er der ligeledes fundet et lig i samme mose.

Kirstine Hofmansen (Traanumbo) fortæller om Jens Smed:

Der stod en engel!

Fra årene 1906 til 1920 boede ved Storemosen i Trandum bogsælgeren for Lohses boghandel, Jens Smed. Hans døbenavn var Jens Christensen. Han var født i Lindholthus 1851.

I Storemosen boede han i et gammelt hvidkalket hus – nær nabo til veteranen Knud Thomsen og hans kone Kirsten.

I huset var, foruden ham selv, plads til en ged, der forsynede ham med mælk - samt en hest, som han kaldte "Hans"!

Med den forspændt en lille gig kørte han ud med sine bøger, når han skulle på længere ture. Senere blev Hans udskiftet med en mindre hest, som blev kaldt "Prins". Det var lidt af rammen om Jens Smeds tilværelse ved Storemosen.

Den første gang, jeg så Jens Smed, var en aften, jeg i et eller andet ærinde var kommet ind til Knud og Kirsten. Der sad Jens Smed og spillede salmemelodier på en violin.

Senere erfarede jeg, at han i sine unge dage havde været en efterspurgt spillemand til bryllupsfester og mange andre sammenkomster, hvor der skulle musik til.

Senere erfarede man også, at Jens Smeds liv ikke altid havde været "på det jævne". Han havde trods ungdomslystighederne dog et noget tungt sind, der vel nok sammen med andre årsager havde bevirket, at han, som man siger, brød sammen - led skibbrud - som jeg hørte en betegne hans tilstand.

I denne periode i Jens Smeds liv havde Gud en aften sendt en engel ud i et bestemt ærinde. Englen blev anvist et hus, hvor den skulle gå ind på et loft og stille sig ved det øverste trin på en loftsstige.

Englen gik og gjorde, som den var befalet. Men hvor var der mørkt heroppe. Og hvad skulle den her?

Da den havde stået lidt, hørte den famlende trin på stigen. Og gennem mørket så englen en ung mand nærme sig det øverste trin. I den ene hånd havde han et stykke reb, - da vidste englen besked.

Manden masede og masede. Men det var ham umuligt at komme videre. Det var som usynlige hænder holdt ham tilbage. Omsider hørtes et tungt opgivenessuk. Manden smed rebet. Og hulkende gik han ned ad stigen.

Lindholthus omkring 1915

Denne oplevelse blev afgørende for Jens Smeds senere liv.

De år, Jens Smed boede ved Storemosen, blev altså det sidste afsnit af hans livsvandring.

Den 9. december 1920 så vi i den tidlige aftenslumring Jens Smed gå forbi med bogtasken på nakken.-

Det sidste sted, han nåede den aften, var hos en af sine gode venner, der boede i nærheden af den gamle hedevej, der i sin tid havde været kirkevej for beboerne i den østlige del af sognet, Røjebæk, Hahl, Storemosen o.s.v.

Her hos Kræn Madsen og Kjesten tilbragte Jens Smed sin sidste aften. De havde haft det så hyggeligt, de havde snakket; og de havde sunget.

Efter at de ved ellevetiden havde drukket kaffe, brød Jens Smed op. Vennen fulgte ham et lille stykke for at forvise sig om, at han kom på ret vej. Og da han blev stående lidt og så efter ham, hørte han Jens Smed gå nynnende op ad den smalle vej, der førte til hedevejen.

Men ude ved denne vej havde døden allerede skærpet sin le. – Morgenen efter blev Jens Smed fundet med hovedet hvilende på sin bogtaske. - Det så ud, som han sov.- En snebyge havde strøet enkelte fnug over ham.

Og man tænkte: mon ikke englen, der hin nat ventede på det mørke loft, også havde ventet på ham ved den gamle kirkevej – ikke for at brydes med ham, men for at trykke hans øjne til.

Men det har Jens Smed ikke kunnet fortælle os.

Mere om Jens Smed i Storemosen.

Jens Smed skilte sig af med sin hest ”Hans” – den var, som han sagde: ”blevet for højstuderet” d.v.s. for selvrådig.

Engang kørte Jens Smed i sin gig med Hans forspændt ad vejen fra Storemosen nede om Trandum Skole. Efter gigen var der bundet Jens Smeds ged. Ved en bro over grøften nede ved Peder Hofmansens kær var der lagt brædder, men dem ville Hans ikke gå over. Han gjorde et hop – hvilket bevirkede, at gigen for frem, så køretøjet næsten havde rykket hovedet af geden.

Om morgenen den 10. december 1920 var jeg (PKH) i den tidlige morgenstund i skole i Trandum Skole. Alfred Nielsen var kommet og fortalt, at han på sin morgenvej til skolen var kommet forbi en død mand, som lå ved vejen. Samme nat havde Jacob Niensens hund siddet ude og tudet.

Kort tid efter kom en stiv vogn kørende tværs over legepladsen med Jens Smeds lig. Vi børn kunne se hans skæg stritte op over sidefjælen på vognen. Det var det sidste glimt, jeg så af Jens Smed.

Samme eftermiddag kom politiet fra Holstebro for at syne Jens Smed, da han var fundet død ude. Jeg husker, at betjenten i mørkningen var inde hos Peder Hofmansen for at få sin carbidcykellygte gjort i stand. Han skulle efter endt forretning køre på motorcykel hjem, og det var ikke godt, hvis politibetjenten ikke var reglementeret kørende med tændt lygte.

Alfred (Anders Niensens søn) var om morgenen på sin vej til skole kommet forbi Jens Smeds lig, men han turde ikke komme så nær, at han kunne se, hvem det var. Han troede, det var Anders i Trævel. Da han nåede til skolen, fortalte han sin oplevelse til degnen, der gik ned til Peder Hofmansen. Denne gik så hen til Jacob Nielsen, og de to gik så vester på og fandt Jens Smeds lig. Jacob gik hjem og hentede sin vogn, og lagt på noget halm blev Jens Smed så kørt hjem til Storemose. Vognen standsede ved Smedegaard, og Kirstine og Mie var ude at se Jens Smeds lig på halmen i vognen. Senere var det så, vognen kørte over legepladsen ved Trandum Skole. Jacob Nielsen tog derpå til Sevel for at melde dødsfaldet til Lybye (sognerådsformanden), der imidlertid havde fået meddelelse om Jens Smeds broder Anders Smeds død og derfor troede, at Jacob Nielsen kom med forkert besked.

Samme dag kom Jakob Kudahl fra Gunderup (gift med en søster til Anders Smeds hustru) og tog ”Prins” med hjem til sig..

Gdr. Jens Espensen i Herrup fortæller om Jens Smed:

Jens Smed var i sine unge dage udsvævende med druk, spil og kvinder, en dag gik han op på loftet for at hænge sig, men det var som en usynlig hånd tvang ham tilbage. Han var en tungsindig natur.

Udskiftningen i landbruget.

Landsbyernes udskiftning af fællesskabet regnes med til de store landboreformer i slutningen af 1700-årene, på linje med stavnsbåndsløsningen, hoveriets afskaffelse og den begyndende overgang fra fæste til selveje.

Tidligere var den enkelte gårds tilliggende spredt i så små stumper, at gårde ne ikke kunne drives som selvstændige enheder - landsbyernes jorder måtte derfor drives i fællesskab: Alle bønderne måtte være enige om tidspunkter for pløjning, såning, høst osv. Hvis en enkelt bonde ville forbedre og modernisere sin drift, var det derfor meget vanskeligt at gennemføre. Ved udskiftningen blev den enkelte gårds jord samlet i større enheder; selv om den ikke altid kom til at ligge i een blok, kunne den enkelte bonde nu selv styre driften af sin jord. Blandt de forhold, som bevirkede, at en gårds jord også efter udskiftningen kunne ligge lidt spredt, var, at alle landsbyens gårde skulle have lige andel i agerland, græsningsjord, eng, tørveskær, overdrev og hede.

Ved udskiftningen, især af landsbyer med mange gårde, var det praktisk at udflytte i hvert fald nogle af gårdene; men selv om det var relativt nemt at flytte bindingsværksbygninger, og selv om det offentlige ydede en vis udflytningshjælp

(efter forordningen 1781 mellem 50 og 100 rigsdaler pr. gård), så var der mange, som kviede sig ved at flytte ud, både af økonomiske grunde og fordi de nødigt ville ud at bo på marken langt fra landsbyen. I Nordsjælland var udflytningsprocenten mellem 40 og 50; den har varieret fra landsdel til landsdel.

Hjemmel til udskiftning blev givet i en række forordninger (bl.a. 28.juli 1769; 13. maj 1776, 23. april 1781); blandt øvrige problemer i forbindelse med udskiftningen kan nævnes omkostningerne ved opmåling og planlægning (der, hvor bønderne selv skulle bidrage hertil, var de tit mere modstræbende, end der, hvor godsejeren alene betalte), og tildelingen af jordlodder til husmænd. Visse udskiftninger var så upraktisk gennemført, at man senere måtte ty til omskiftning. Ved nogle udskiftninger (men ikke alle) fik de enkelte gårde lige meget jord, målt i tønder hartkorn (hartkornsegalisering). Kun somme tider gennemførtes taksering af jorden i tilknytning til udskiftningen.

Ved forordningen 1776 udnævntes i hvert stift en stiftslandinspektør, som sammen med landvæsenskommissærer i hvert amt gennemførte det praktiske ved udskiftningen; amtmændene fik tilsynsmyndighed. Udskiftningsforretningerne findes derfor i landvæsenskommissionsprotokoller i amtsarkiverne, og består bl.a. af landinspektørernes udskiftningsforslag, med nøjagtige beskrivelser af de enkelte gårdes jordlodder. Hertil har været udarbejdet kort, som desværre tit er gået tabt; men ofte kan de ældste matrikelkort (i dag i Kort- og Matrikelstyrelsen, Rentemestervej 8, 2400 København NV) give de samme oplysninger som de forsvundne udskiftningskort. Enkelte originale udskiftningskort i stor målestok findes i landsarkivet, hvor de er registreret på amt, herred og sogn.

Oplysning om udskiftningsstidspunkt for de enkelte landsbyer findes i Trap Danmark, 5. udg. (i parentes efter landsbyens navn: (u. 1790) = udskiftet 1790). I nogle amtsarkiver findes yderligere hjælpemidler: I Ringkøbing amtsarkiv på landsarkivet f.eks. et sogneregister, hvor man kan se udskiftningsår for de enkelte ejerlav 1778-1858, og få henvisning til protokol og folio (har arkivnr. B8.1153).

Udskiftningsarkivalierne belyser en vigtig side af landsbyernes udvikling, og kan f.eks. suppleres med folketællingslisterne (1787, 1801 og evt. 1834); desuden har de bevaret et rigt navnestof - mark- og naturnavne - som ellers i stor udstrækning er gået i glemme.

Litteratur:

Håndbog for danske lokalhistorikere, artiklerne 'fællesskab', 'landvæsenskommissioner', 'matrikelsarkivet', 'matrikelkort', 'matrikelsvæsnet', 'udskiftning', 'udskiftningskort', m.fl. Fridlev Skrubbeltrang, Det danske landbosamfund 1500-1800 (1978), kap. 'Jordreformer', s. 276-303.
Turistårbogen 1965: Den danske bondegård.

Fortsættes side 20

Bette Jens - et medmenneske

I sidste nummer af Arkiv Nyt fortalte Gunnar Hallum lidt om "Farende svende" og nævnte her Bette Jens fra Ebeltoft. Må jeg her berette lidt mere om ham.

Bette Jens var et malerisk skue, når han kom, og han var kendt af mange mennesker her i Vestjylland under dette navn. Langt, hvidt skæg, høj cylinderhat, et gammelt kjolesæt, lang pibe og cykel. Han havde sine faste tilholdssteder, hvor han vidste, han kunne overnatte, og som han sagde: Man skal heller ikke komme for tit! Han kunne også blive i flere dage, hvis der var noget, han kunne gøre sig nyttig med, f. eks. var han på en gård i Gudum i tre uger, hvor han hjalp med murerarbejde. Det var i øvrigt et sted, han gerne vendte tilbage til, og her blev han modtaget med åbne arme, for han var meget glad for børn.

I 1972 var der i Viborg Stifts Folkeblad en lille artikel om ham, hvor en pensioneret lærer fortalte:

For nogen tid siden stod Bette Jens pludselig i vor stue. Det blev for min kone og mig en uforglemmelig oplevelse. I samtalens løb fik vi et indblik i hans livsskæbne. Han var i sine yngre år bogholder i København, blev gift og fik tre børn, men en dag forlod kone og børn ham, og da gik hans verden under, så han endte på landevejen. Det skete for 40 år siden, og nu er han 67. Når han ikke er gået helt til bunds, men har bevaret sin menneskeværdighed, skyldes det, at mennesker var gode imod ham, gav ham mad og husly, men han nævner et tilfælde, der krænkede ham dybt. Han kom en dag ind hos folk, hvor konen efter at have givet hånd tørrede den omhyggeligt af i sit forklæde. Bette Jens følger til: "Efter den dag giver jeg ikke mere hånd."

I samtalens løb forbløffes jeg over hans indsigt i mange forhold. Han citerede korrekt afsnit af både det gamle og det nye testamente og havde god rede på politiske forhold. Vi hørte ham aldrig komme med voldsomme og kritiske udfald mod nogen eller noget, - tværtimod fik man et stærkt indtryk af hans følsomme sind, der kunne, når han blev grebet, få tårer til at trille ned over hans kinder. Taknemligheden mod de mennesker, der har været gode mod ham, kom klart frem i nogle tanker om, at han, om han opnår at få folkepension, vil lade pengene gå ind i et pengeinstitut, for så vil jeg, fortæller han, når jeg bliver 70, køre rundt og gøre godt mod dem, som har hjulpet mig.

I 1975 kunne man i aviserne læse, at en af landevejens farende svende en mørk decemberaften var omkommet ved en bilulykke ved Ikast. Han stod i vej-kanten, da to biler med nedblændede lygter skulle passere hinanden, - han blev ramt og var dræbt på stedet. Det var Bette Jens, der var født i Rinkeby sogn i 1905, og hvis borgerlige navn var Ernst Adolf Poczkaj. Han fik sit sidste hvilested på kirkegården i Gammelstrup, tæt ved Lundgård Teglværk, der var en af hans faste stationer under vandringen, især ved vintertide.

Daniel Christensen.

FRA LYSPINDENES OG TÆLLEPRÅAASENES TID

Fra BERLINGSKE SØNDAGS MAGASIN sommeren 1936.

Forfatteren Johannes Bech, der fornylig fyldte 75 Aar, fortæller i denne og en Række følgende Artikler livfuldt og interessant om gamle Dage og Op-levelser fra sin begivenhedsrige Tilværelse .

Min første bevidste Erindring var af Angst - for ikke at bruge saa drastisk et Udtryk som Rædsel. Et graat vaadt Uhyre, ført af en haand var efter mig og søgte at trænge ind baade i Øjne og Mund, efterladende Svie og en besk Smag.

Først Aar efter forstod jeg, at "Uhyret" var en stor Svamp og Torturkammeret med de hvide Dampe over en Badebalje, samt at Haanden der førte Uhyret, var min Mors. Det kunde stadfæstes, at jeg dengang havde været godt et par Aar gammel, thi jeg fik et Chok, der efterfulgtes af et Sygeleje paa flere Maaneder, der blev et absolut Hul i min Erindring.

Saa fulgte taagede Erindringer indtil det næste uforglemmelige Minde: Mor sad i Dagligstuen ved sit Sybord, da Far skød Portieren til Side og traadte ind: "Paris er faldet," sagde han i stærk Bevægelse, og nu tog Mor sit Lommetør-

klæde frem. Jeg, der blev helt elendig ved at se baade Far og Mor græde, styrtede nu ud i Køkkenet til Karen, der til Mors store Sorg Dagen i Forvejen havde tabt en Gipsfigur, som Tateren Abraham nu skulde klinke. Jeg havde en lille Bliksparebøsse, der var næsten fuld af Hel- og Halvskillinger, plus to Firskillinger og en Mark.

Hvad jeg med mine knapt fire Aar forestillede mig ved "Paris' Fald", ved jeg ikke ud over det, at det var noget Karen maaske kunde faa Abraham til at klinke, og at jeg dertil gerne vilde ofre min Formue. Karen, der næppe har kunnet være stort klogere, fulgte mig tilbage til Dagligstuen og spurgte, hvad det var der var faldet.

Da skete der et stort Omslag med Far og Mor thi de gav sig til at le, hvorfor jeg følte mig som Situationens Herre, der ganske vist paa en for mig selv uforstaaelig Maade havde faaet "Sorg til Glæde vendt" - endogsaa uden at ofre min Skat. Mor kyssede mig - men om jeg dengang fik forklaret Sagens rette sammenhæng, mindes jeg ikke, men senere hen i Livet lige op til den Dag i Dag tænker jeg paa Paris, naar jeg ser en Gipsfigur.

Naar jeg nu forsøger paa at samle mine Livserindringer til et Hele, staar det for mig, som har Jeg levet i to Tidsafsnit, der - i min Barndorn bestemt af Lyset - gled over i hinanden. Underligt at have levet netop i den Tid, da Middelalderen og Nytiden mødtes, thi det var ikke Amerikas Opdagelse, Krudtets eller Bogtrykkunstens Opfindelse, men Lyset, der satte det store Skel. Vi maa helt tilbage til den Tid, da Mennesket tog Ilden i sin tjeneste, for at finde en tilsvarende Omvæltning. I min tidligste Barndom brugte Bønderne (jeg er født 1861 i Ryde ved Holstebro, hvor min Far var Lærer) mest Lyspinde, medens den "bedre" Belysning var hjemmestøbte lys af Faaretalg, samt Tællepraase, hvis Lysevne laa midt imellem Lyspinden og det støbte Lys. Praasen var kun en Væge, dypet i den smeltede Talg.

Nu kom Stenolien, senere kaldet Petroleum, men kun udnyttet af Lamper med Fladbrænder, da Rundbrænderen var en senere Opfindelse. Til at tænde med brugtes Lyspinde og Fidibusser antændt ved den altid brændende ild, thi i Skorstenen blev Gløderne, for ikke at gaa ud om Natten, tildækket med Aske, thi Svovlstikkerne var dyre, hvorfor hvert Hjem havde sin Ildkasse, saa der oftest af gammel Vane laantes Ild hos naboen. Da mit Hjem fik Rundbrænder og oven i Købet en Hængelampe, hvor man kunde regulere Lyset ved at skrue op og ned - kom alle Naboeer for at se dette Vidunder. De fleste kender vist Aakjærs ypperlige Novelle: "Da Lampen tændtes". Jeg har selv set, hvad dér fortælles, at de Gamle samlede deres Sager sammen og flygtede ud af Stuen, naar det skulde ske. Men nu gik det Slag i Slag. Der valfartedes til Holstebro, da det spurgtes, at der var indlagt gas. Men da nogle aar senere Kren Jacobsen fortalte, at han ved Havnen havde set et elektrisk Blus der gjorde Natten til Dag, var den nye Tid inde, og gamle Ka' Broge spaaede, at nu var Verdens Undergang nær.

Jo, det var Lyset der rent figurlig talt banede Vejen for den aandelige Oplysning. Det slog Breche i Overtroen, saa Spøgelserne ikke mere kunde muntre sig i de mørke Kroge, som oftest i god forstaaelse med de Levende.

Men i denne Overgangstid mellem den tusindaarige Middelalder og Nytiden sparedes der paa Lyset, der tændtes saa sent som muligt. I mit Hjem holdtes altid en god Times Mørkning, der mere end noget andet har præget min Opdragelse, hvorfor jeg vil fortælle noget om den. Hele Familien samledes da i Dagligstuen, og Far kom ovre fra Skolen, hvor han havde siddet og skrevet Forskrifter, lige siden Børnene havde "faaet Lov". Hele Børneflokken laa omkring paa det tykke, hjemmevævede vintertæppe, der var sømmet tæt op til Panelerne over et tykt Underlag af Langhalm. Tørveilden buldrede i Kakkelovnen, der med sine to runde Øjne sendte hyggelige Lysveje ind over Gulvtæppet, saa spillende og klare, at man kunde skelne de graa-grønne Striber i Tæppets Mønster. Nogle af os Unger vilde helst ligge i Lysstriberne, men ellers var Pladserne under det ovale Mahognibord eller under Konsolspejlet eller under Mors mægtige Spermania, der var plantet i en Balje henne i et Hjørne, og hvis Krone strøg hen under Loftet, de mest eftertragtede.

I det modsatte hjørne sad Mor i Gyngestolen, altid med den mindste paa skødet. I Kakkelovnskrogen sad Pigen, medens Far i disse Mørkningstimer gik op og ned ad Gulvet, rygende paa sin lange Pibe; det hændte aldrig, at han tog Plads paa en Stol saa meget som et Øjeblik.

Det var som oftest Far, der fortalte, enten om alt, som det var i gamle Dage, eller den nyeste Danmarks- og Verdenshistorie, som han kendte ud og ind fra de mange Værker, han havde i sin Bogreol. Frankrigs Historie blev fortalt grundigt fra Tiden umiddelbart før den store Revolution. Men ogsaa Tysklands Historie og Aarsagerne til Opgørene i 1848 og 1864 blev udredte.

Men bedst var det, naar Far og Mor fortalte om deres Barndom. Far fortalte om sit Hjem i Thisted, hvor Farfar havde været Overlærer ved Borgerskolen. Helst dvælede han da ved den Sommer (1836), da gamle Kong Frederik den Sjette besøgte Byen og Far blev Hører ved Skolen, skønt han kun var tretten Aar gammel. Min Farfar vilde paa Grund af sin ubestridte Dygtighed som Lærer have nydt berettiget Anseelse, hvis han ikke havde været berørt af Tidens Brøst: Hangen til stærke Drikke. Skønt Farfar var elsket, baade af sine Elever og Flertallet af Byens Borgere, blev der dog af den Grund indgivet Klage over ham. Frederik den Sjette mødte sine Principper tro, personligt frem i Borgerskolen for at undersøge, hvor meget Klagen havde paa sig. Kongen var særdeles tilfreds med Undervisningen og ytrede til sidst: "Børnene er vellærte og dygtige i alle Fag, men særlig maa jeg bemærke, at jeg ikke har set saa smuk en Skønskrift i nogen af Landets andre Skoler - men Forskriften er jo ogsaa ganske fuldendt. Gud har skænket dig gode Evner, Peter Bech." (Dengang skrev Lærerne egenhændigt for.)

"Jeg maa tilstaa, Deres Majestæt," sagde min Farfar, "at det ikke er mig, men min Søn Christian, der har skrevet for i Bøgerne - og med ham kan hverken

"Lad ham komme herop", sagde Kongen, og straks efter stod en lille, bukkende Dreng ved Katederet.

"Lad ham komme herop", sagde Kongen, og straks efter stod en lille, bukkende Dreng ved Katederet. Pen," svarede min Far, der havde taget sig sammen og nu paa et øjeblik skar en anden til af en Gaasefjer, og saa skrev han, som han selv fortalte, saa smukt som aldrig før - han skrev: "Kære Konge - døm ikke min Far for haardt!"

"Da den gamle Konge hjalp mig ned," fortalte min Far videre, "saa jeg, at han var bevæget, og nu forstod jeg, at Far var frelst, skønt man i Byen havde mumlet om, at han måske vilde blive afsat."

Frederik den Sjette nøjedes med en Formaning, men fordrede, at min Far, saa ung han var, som hører skulde lede Skrivetimerne.

Christian Nikolaj Bechs Forskrifter blev senere landskendte, selv de kongelige Børn benyttede dem; ogsaa hans Skolebøger blev kendte. Efter min Fars Død blev det L. C. Rom, der blev landskendt paa disse Omraader, men da var de haandskrevne Forskrifter kun en Saga.

Fortsættes i næste nummer.

Dette er kun ca. 1/4 af hele fortællingen. I næste nummer vil vi bringe næste del, hvor Johannes fortæller mere om sin far og desuden om "den gale greve" på Rydhaves fødselsdag. Men kan man ikke styre sin utålmodighed efter at læse resten, vil en kopi af hele beretningen komme til at ligge på Arkivet.

KG

Jens A. Bojesens erindringer og dagbøger fra besættelsen

Jeg har et stykke tid arbejdet med at undersøge, hvad danskerne egentlig mente om 2. verdenskrig, besættelsen og hvordan deres meninger ændrede sig under vejs i løbet af de fem år. På trods af, at der er undersøgt og skrevet umådeligt meget om de fem år, og meget ekstra er kommet til i 2005 ved tres-året for befrielsen, så ved vi ikke meget om lige netop dette. Først og fremmest fordi det er så svært at undersøge.

Hvis vi skulle undersøge det for tiden efter besættelsen vil vi f. eks. finde gallupundersøgelser frem og se på læserbreve og debatindlæg i aviserne. Det kan vi ikke for besættelsesårenes vedkommende. Alt hvad der vedrørte især besættelsesmagten og det illegale arbejde måtte der ikke skrives om i aviserne, og gallupundersøgelser fandtes ganske vist allerede den gang, men dækkede kun meget afgrænsede emner. I mange andre lande i Europa har vi i denne periode et hemmeligt politi, der systematisk undersøgte holdninger og meninger fx ved at lytte til hvad folk sagde i tog og busser og på værtshuse. Det har vi heller ikke i Danmark.

Jeg har derfor besluttet at anvende især to forskellige kildetyper. Den ene er indberetninger om danskernes holdninger, som f. eks. tyskerne og det engelske gesandtskab i Stockholm udarbejdede, den anden hovedgruppe er dagbøger fra så mange og så forskellige mennesker som muligt. Dagbogsskriverne vil aldrig kunne udgøre et tværsnit af Danmarks befolkning, men jeg tror, at hvis vi holder dagbøgerne op mod andet materiale kan resultatet alligevel blive forsvarligt. De mange beretninger om tiden under besættelsen, som er udarbejdet efter befrielsen, tror jeg derimod ikke kan anvendes i særlig stort omfang i denne sammenhæng. Det er min erfaring, at folk bag efter har meget vanskeligt ved at huske, hvornår de mente noget bestemt.

I Vinderup Egnshistoriske Arkiv har jeg lånt Jens A. Bojesens erindringer og dagbøger til dette projekt, og især dagbøgerne synes jeg har været værdifulde. Jeg har først og fremmest interesseret mig for de generelle holdninger til krig, besættelse og besættelsens hovedbegivenheder, der komme frem hos Jens A. Bojesen. Der er også meget andet stof i dagbøgerne og i erindringerne, der er af interesse, især til lokalhistoriske undersøgelser.

Jens A. Bojesen er en god repræsentant for den store gruppe af lidt ældre danskere, der levede i mindre samfund, og som ikke på nogen måde var involveret i dramatiske begivenheder eller politisk arbejde, men som alligevel fulgte godt med i krigens og besættelsens begivenheder. Bojesen var tilstrækkeligt påvirket af besættelsen til at begynde på en udførligt skrevet dagbog, og han blev med enkelte udeladelser ved med at føre den i hele besættelsesperioden. De første to år blev der dog skrevet mest i dagbogen.

Bojesen var født i 1892 og derfor sidst i fyrrerne ved besættelsen i 1940. Han boede på Tværgade i Vinderup med sin ugifte søster Maja og havde en snæ-

Jens Bojesen fotograferet i kælderen på De Gamles Hjem omkring 1970.

ver omgangskreds af nære familiemedlemmer og enkelte andre i byen. Han var handikappet, havde et mindre job, hvor han foretog skrivearbejde for elektricitetsværket og af og til indbandt han bøger for folk i byen. Han levede i små kår, men havde også et beskedent forbrug. I 1942 fik han bevilget invalidepension, hvad der sikrede ham en mere tryk tilværelse.

Jeg vil prøve her at sammenfatte udviklingen i Jens A. Bojesens holdninger til besættelsen og dens begivenheder ud fra et par eksempler. Indledningsvis må vi dog se på, hvad det er, han tager med i dagbogen, og hvor han får sit stof fra. Bojesen levede relativt isoleret sammen med sin søster, kom sjældent udenfor Vinderup og havde som regel god tid, derfor lyttede han hyppigt og regelmæssigt til radioen. Der blev lyttet til Statsradiofoniens udsendelser og Pressens Radioavis, der jo i stigende grad blev underlagt tysk kontrol. Alligevel gav radioaviserne i den kontrollerede radio især i de første år et rimeligt dækkende billede af krigens gang gennem de oplæste krigstelegrammer. Tyskerne havde jo heller ikke noget at skjule med de store tyske sejre i disse år. De fleste iagttagere efter krigen har generelt overdrevet det tyskorienterede indhold i radioen. Bojesen supplerede med dagbladene. Det var først og fremmest Holstebro Dagblad, Skive Folkeblad og i enkelte tilfælde Jyllandsposten og Kristelig Dagblad, der blev læst og citeret. Det ses ikke, at han på noget tidspunkt bygger på de danske udsendelser fra BBC eller på illegale blade. BBC var ellers meget aflyttet overalt i landet. Nogle anslår, at op mod 75 % af danskerne regelmæssigt hørte BBC, men det forudsatte, at radioen var ny og kraftig nok. Der er enkelte personlige diskussioner og vurderinger fra omgangskredsen i dagbogen, men ikke meget, og alt er udtrykt med stor forsigtighed. I et tilfælde er et blad revet ud af dagbogen. Bojesen har efter besættelsen skrevet, at det skete i besættelsens sidste år og var fordi, der her var udtrykt en antitysk holdning, og han frygtede tyske razziaer.

Det er dog ikke vanskeligt at se i dagbogen, at Bojesen ikke er pro-tysk, tværtimod. Han er udpræget national, og han er dybt påvirket af den tyske besættelse og tabet af den nationale frihed. Han formulerer bitre følelser overfor den socialdemokratisk-radikale regering, som han ser som ansvarlig for det triste forløb den 9. april 1940. Det er stor set eneste sammenhæng, hvor han formulerer sig om partipolitik. Foruden det nationale spiller det religiøse en stor rolle for ham. Han har en stærk og enkel tro, og det kommer frem, når han er virkelig bevæget over krigens begivenheder.

En national holdning er dog noget helt andet i 1940-41 end i besættelsens

sidste tid. Det er f. eks. i 1940 ingen afstandtagen fra, at der tages arbejde på de tyske flyvepladser i Karup og Aalborg. Det gjorde en svoger og et stor antal fra Vinderup og mange andre steder i Jylland. Livet skulle jo gå videre og pengene var små i mange hjem. "For de mere end 100.000 Arbejdsløse, Danmark har i øjeblikket, er disse Flyvepladser Anlæggelse et meget velkomment Arbejde og de tjener en udmærket Løn derved", skriver Bojesen i juni 1940.

Som det store flertal af danskerne ser Bojesen russerne som en fare for Danmark og Europa, i nogle tilfælde en større fare end den tyskerne udgjorde. Det er det tyske overfald på Finland i efteråret 1939, der har sat sine tydelige spor. Bojesen er vel næppe nogen entydig tilhænger af samlingsregeringen af de store politiske partier, og den samarbejdspolitik de stod for. Til gengæld står han helt inde for "Kongens bud om ro og orden", så da studenterne i København demonstrerer mod Danmarks tilslutning til den tyskinspirerede antikomintern-pagt i november 1941, så karakteriserede han demonstrationerne som "spetakler og gadedemonstrationer". Radioens faste udtryk for den slags gjorde antagelig også sin virkning, når man ikke havde alternative medier.

Hans holdning til selve pagtindgåelsen er derimod ikke let at fortolke. Den 24. november 1941 skriver han: "Er Danmarks Skæbnetime inde? – Sære Nyheder er rygtedes. Jeg er frygtelig urolig! – Men er der en Gud foroven, som raader for Danmarks sag, og til ham sætter jeg min Lid ... 25. nov. 1941: I dag har en *dansk* Mand, hvis Navn aldrig vil blive glemt, i Berlin truffet en Overenskomst af vidtrækkende betydning for Danmark." 26. november 1941: "Ord, der var som Balsam på et åbent Sår, er strømmet til mig fra Æteren og har gjort mig glad ... En ny tysk Offensiv, endnu større end alle hidtidige, er sat ind mod Moskva."

Netop den 24. og 25. november var der omfattende rygter i omløb om, at Scavenius var rejst til Berlin, for at Danmark skulle slutte op i krigen mod Sovjet. Der er næppe tvivl om, at der er, hvad der gør Bojesen urolig. Derimod er det ikke tydeligt om ordet "dansk mand" med dansk i kursiv om Scavenius er formuleret i lettelse over, at det ikke gik så galt, eller det i Bojesens forsigtige form er udtryk for afstandtagen. Det sidste er det sandsynligste. At han har set med tilfredshed på den fortsatte offensiv mod Moskva er derimod sandsynligt. Det var på det tidspunkt ikke nødvendigvis i modsætning til, at man ønskede tyskerne hurtigst muligt ud af landet.

Eksemplet med antikomintern-pagten kan vise, at det ikke altid er let at udlægge de helt samtidige og spontane meningsytringer, og samtidig at en national og antitysk holdning har mange nuancer. Hos nogle kan den forenes med støtte til regering og samarbejdspolitik, hos andre støtte til Sovjetunionen eller til det modsatte, en frygt for kommunisme og Sovjetunionen, der endda kunne overskygge den aktuelle besættelse. Bojesen er her ikke spor forskellig fra mange andre dagbogsskrivere. Til gengæld svinger de i løbet af 1943 (og hos nogle først i 1944) ind på en patriotisk national linje, der hos Bojesen og de fleste andre danskere er mere entydig end i begyndelsen af besættelsen, som sætter kampen mod

besættelsesmagten øverst og som ser med forståelse på sabotage og aktiv kamp, og nu i øvrigt ofte med en kritisk holdning til de mange, der havde arbejde på tyske flyvepladser og befæstningsanlæg.

Bojesen har også efter krigen skrevet en erindringskitse ”Erindringer fra besættelsestiden – og andre ting”, her er det tydeligvis grundholdningen fra besættelsens sidste tid, der er afgørende for, hvordan besættelsestiden i Vinderup opleves og erindres. Også her er Bojesen på samme linje som mange andre danskere.

Bojesens dagbøger og hans erindringskitse er hver for sig interessante dokumenter, men kombinationen af dem giver et rigtig godt indblik i besættelsestidens holdningsdannelse og kan vise, at almindelige folks meninger ikke kan sættes ind på én formel om, at de er tysk- eller engelskvenlige, tilhængere af modstand eller samarbejde osv. Til gengæld er det store flertal nationale og tabet af den nationale frihed har berørt dem dybt, men hos de fleste danskere er der mange små trin fra uro, vrede, nysgerrighed og villighed til kompromis frem til den klare og entydige holdning den 5. maj 1945. I nogle perioder er der sågar begge holdninger på samme tid.

Palle Roslyng-Jensen, Afdeling for Historie, Københavns Universitet

Se også Hardsyssels årbog 1970, side 39-53, hvor Esbern Jespersen bringer bearbejdede uddrag fra dagbogen.

Det skete i 1906.

At leve i nuet og fremtiden er
en kunst, man i Danmark er svag i.
At drukne i henfarne år er et liv,
man her finder særligt behag i.
Hvad fik vi mon øjne i ansigtet for?
Vi burde ha' øjnene bagi.

Sådan hedder det i et Gruk af Kumbel, (Piet Hein), så der fik vi den, - vi, der gerne vil studere lidt i tidligere slægters liv. Alligevel, - - vi prøver at kaste et blik på, hvad der skete her på egnen for hundrede år siden i 1906.

En stor begivenhed var det, da Vinderup Kirke blev indviet den 4. februar 1905 af biskop Kock, Ribe. Først den 15. maj blev kirkegården indviet, da husmand Søren Chr. Mortensen skulle begraves. Pastor Holm indviede kirkegården i den treenige Guds navn.

Ved Kong Christian den Niendes død i februar holdtes sørgegedstjenester i alle landets kirker, også i Sevel. Kirkeklokken sendte i forvejen sine dybe malmtoner ud over egnen. Kirken var smukt dekoreret, vistnok enestående af en landsbykirke at være. Vinduerne var blændede med sort klæde, og på væggen var smykket med guirlander og palmedekorationer. På begge sider af korbuen var hængt dannebrogslag. Hele alterpartiet var dækket med sort stof, ligeledes prædikestolen. På alteret brændte 50 lys, desuden 2 lys i hvert stolestade, vekselvis ude ved midtergangen og inde ved væggen. Endelig to store lysekroner, behængt med sort flor.

For nu at blive ved det kirkelige: Der indkom 7 tilbud på opførelsen af en ny præstebolig i Ejsing med tillæg af alt materiale. Billigste tilbud var fra tømrer Toft i Vinderup, det lød på 7.427 kr. og blev antaget.

I Ryde skete et kirketyveri. Tyven skaffede sig adgang ved at presse den ydre dør op og ved at tage en gitterfyldning fra, der sad i den indvendige dør. Tyven har opbrudt og tømt fattigbøsserne, antagelig indeholdende mellem 2 og 5 kr.

I marts var der planer fremme om at oprette et andelsbageri i Ryde Man var åbenbart grebet af andelstanken, efter at et nyt mejeri var taget i brug ved lille Ryde Mølle i december året før. Ved mejeriets generalforsamling blev valgt et udvalg til at lave forundersøgelser om sagen. I juni holdtes så stiftende generalforsamling for at få et andelsbageri etableret i bygningen ved det gamle mejeri i Køjborg, og der indtegnedes 140 medlemmer. Bageriet er anslået til at koste ca. 9.000 kr

Sahl kommunes overslag for kommende år balancerer med 31.781 kr. 89 øre. Af udgifterne kan nævnes: Renter og afdrag 3.390 kr., fattigvæsenet 6.300 kr., alderdomsunderstøttelse 2.600 kr., skolevæsenet 6.550 kr., vejvæsenet 2.350 kr. og de fattiges kasse efter fradrag af statstilskuddet 410 kr.

Det nye forsamlingshus i Ejsing Kirkeby, opført i sommer, indviedes 14. november i overværelse af ca. 150 mennesker. Præsterne Holm og Søndergaard Jensen talte. Huset har med montering kostet 3.300 kr., hvilket beløb er lånt mod kaution af 36 af sognets beboere.

Sevel Kirke har i efteråret været underkastet en gennemgribende restaurering, idet murene i den østre gavl og søndre side af koret og også tildels korbuen er ombyggede. Det gamle gipsede loft er erstattet af et nyt bjælkeloft. Kirken tages i brug søndag den 25. november.

Mellem Vinderup og det nordlige Handbjerg har der hidtil været en meget dårlig vejforbindelse. Nu har Vinderup Borger- og Håndværkerforening sat sig i bevægelse for at få en vej anlagt i omtrent lige linie mellem de to punkter. Som hjælp til planens gennemførelse har en del af Vinderup bys borgere tegnet sig for årlige bidrag i fem år.

Daniel Christensen

Møder, arrangementer, ture m.m.

Hvor intet andet er nævnt, er mødestedet Arkivet, Vinjes Torv 1, Vinderup.

Ret til ændringer forbeholdes.

Onsdag d. 15. marts Kl. 19.30	GENERALFORSAMLING på Arkivet, Vinjes Torv 1, 7830 Vinderup. Se dagsordenen side 3. Derefter vises der film. Medbring kaffe.
Onsdag d. 5. april kl. 19.30	Hvad har det været anvendt til? Er du i besiddelse af en ting, genstand eller redskab, hvis anvendelse har været speciel eller er helt ukendt for dig, så tag den med på Arkivet denne aften. Aftenens panel: Ellen Christiansen, Vagn Mølgård og Gunnar Hallum vil sammen med alle tilstedeværende søge at give et svar. Vi regner med en fornøjelig aften. Medbring kaffe.
Torsdag d. 4. maj Kl. 19.30	Vi holder 4. maj med lys i vinduerne. Jørgen Hartung Nielsen vil kl. 20 fortælle om frihedskæmperne omkring Rydhave. Medbring kaffe.
Onsdag d. 24. maj Kl. 19.30	Udflugt med Roland Carlsen til Holmsgade, Hvidemose. Vi mødes ved Jægerhytten, Hvidemosevej Medbring kaffe.
Onsdag d. 5. juli Kl. 19.30	Sommermøde hos Anna Nielsen, Sevelskovbyvej 11. Jan Jensen Bech, Rydhave, fortæller. Medbring kaffe
Onsdag d. 5. august Kl. 19.30	Rundgang om/i Rydhave. Opfølgning på 4. maj-møde og sommermøde. Medbring kaffe
Onsdag d. 27. september kl. 19.30	Ole Nielsen, direktør for Holstebro Museum, fortæller. Medbring kaffe

Hartkornsmål:

Fortsat fra side 9

1 tønne hartkorn (td. htk.) var i perioden 1683-1907 = 17,39 liter 'hårdt korn', d.v.s rug eller byg. Afledt heraf kom hartkornstønden til at betyde det stykke jord, der kunne yde en tønne hårdt korn; det er klart, at størrelsen af et sådant jordstykke varierede efter jordens godhed (bonitet) - hvorfor 1 td. htk. som jordmål ikke umiddelbart kan omregnes i f.eks. kvadratmeter.

Hartkornstønden blev - både som rummål og som jordmål - inddelt i 8 skæpper. Skæpper deltes i 4 fjerdingkar, og fjerdingkarret deltes i album.

På hartkornstønden gik der altså 96 album eller 32 fjerdingkar. Skulle et album yderligere deles, klarede man sig med brøker, f. eks. 47/100 album.